J. N. J.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS DE CHAMOMILLA

Quam

PRÆSIDE TRIUNO DEO

Decreto & auctoritate inclytæ Facultatis Medicæ

In Illuſtri Argentoratenſium Univerſitate

Pro

Summis in Arte Medica Honoribus & Privilegiis doctoralibus ritè conſequendis

Solenni ac placido Eruditorum Examini ſubmittit

JOHANNES DANIEL SCHEFERUS
Landoa-Alſatus

d. 8. *M. Sept.* 1700.

H L. Q. S.

ARGENTORATI,
Literis JOHANNIS FRIDERICI SPOOR.

*MUNERIS AMPLITU-
DINE atq; CELEBRITATE NOMI-
NIS SPLENDIDISSIMO*

DOMINO

JOH. FRIDERICO SCHMAUSIO,

Serenissimi Principis Bado-Durlacensis Consiliario aulico, Ejusdemq; Cameræ Durlacensis Directori longè meritissimo

*Dissertationem hanc Inauguralem
submisso animo*

consecrat

JOH. DANIEL SCHEFERUS.

Q. D. B. V.

DE CHAMOMILLA.

Prooemium.

SUb primis Medicinæ initiis, Medicamentorum apparatum exiguum valde, & anguſtis admodum cancellis incluſum fuiſſe ex antiquorum monumentis ſatis eluceſcit; ſicuti & reliquarum artium & ſcientiarum eadem erat conditio, ut à tenuibus primordiis ſenſim temporis longinquitate augmentum ſumentes, indefeſſa illas excolentium induſtria & acri ſtudio ad ampliſſimum demum faſtigium aſcenderint. Ut aliorum authoritates hic omittam brevitatis gratia, vel ſolum L. Annæi Senecæ teſtimonium de Medicina hic ſufficere poterit, qui Epiſtola 95. inquit: *Medicina quondam paucarum fuit ſcientia herbarum, quibus ſiſteretur fluens ſanguis, vulnera coirent paulatim, deinde pervenit in hanc tam multiplicem varietatem.* Conferatur etiam quæ hac de re habet VENERANDUS FACULTATIS MEDICÆ SENIOR in præfatione taxæ Argentoratenſi præfixa. Hodiernis verò temporibus in vaſtiſſimam molem, immenſum & innumerum fere numerum Materia Medica excrevit, ita ut nimia ſui copia diſcentium ingenia fere obruat. Tria regna ex quibus remedia depromuntur ſi ſpectemus facile veritas dictorum patebit. Vegetabile regnum, quam ample diffuſum eſt, quot & quam varia ſuppeditat? Animale regnum hic etiam fœcundiſſimum eſt, & largiſſimum Materiæ Medicæ penu ſubminiſtrat. Imò etiam in viſcera terræ itum, & ex Minerali regno uti plurima ita

efficaciſſima remedia Vulcani ope & arte chymica eruta. Nec quæ noſtræ regiones larga ſatis manu proferunt imò profundunt remedia ad Morborum depulſionem ſufficere videbantur, niſi & ab extremis terræ oris & India utraque undique conquirerentur. Ut de tot compoſitis imò decompoſitis nunc nihil dicam, in tam variis diſpenſatoriis, pharmacopœis, armamentariis &c. hinc inde proſtantibus. Ut igitur quis ex tam vaſto Oceano feliciter emergat, conſultum, ſuaſu peritiſſimorum Medicorum eſſe videtur, ut ſelectus quidam in tanta farragine inſtituatur, & quamvis vaſtiſſimam ſibi hac in re comparare cognitionem conſultum omnino & decorum ſit, ut Medicus hac ratione omni remediorum genere inſtructiſſimus, ad profligandos Morbos paratior accedat, tamen euporiſta, polychreſta, efficacia, longo & frequenti uſu comprobata præprimis quam notiſſima reddantur, & quanta fieri poteſt aſſiduitate firmiſſimè memoriæ imprimantur; Non enim qui multa ſed qui utilia ſcit, ille demum doctus hac in re eſt cenſendus. Inter talia euporiſta & polychreſta ſi CHAMOMILLAM quoque recenſuero, non male fecero, utpote quæ paſſim ſua ſponte largiter ſatis proveniens, efficaciam ſuam tam interno quam externo uſu utiliter quotidie demonſtrat. Etſi enim vulgatiſſima ſit planta, non tamen propterea illius uſus ſtatim contemnendus, cum plures hactenus Medici magno conatu id egerint, ut domi noſtræ natis, & vilioribus potius quam pretioſis & exoticis finem medendi conſequerentur. Quo in caſu Franciſcus Joël, Gryphisvvaldenſium olim Phyſicus & Profeſſor celeberrimus ab Hermanno Grube, *de Medic. ſimpl. cogn. ſ.* 1. *art.* 2. præcipue laudatur, utpote qui praxin ſuam poſteritati relictam ad plantas vernaculas direxit, ratus, minus ſubeſſe periculi, ſi ea, quæ domi naſcuntur, in uſum Medicum potius trahantur, quam ſi ſub ſpecie ſecretioris pharmaci talia ſæpe ægris propinantur, unde non leve oriatur periculum. Hinc laudatus modo Joël ejuſdem Grube teſtimonio, tam accuratam domi procreſcentium habebat notitiam, ut nullum ipſum eorum fugeret, cujus certum etiam ſibi non daretur experimentum. Sicuti alii quoque autores non minus

nus erudite & nervose id egerunt, ut medicamentis nostratibus dignum statuatur pretium, quemadmodum in hujus generis argumento plures fuere solliciti, nominatim Thomas Bartholinus, in Medicina Danorum Domestica. Johannes Beverovicius, in αὐτάρκεια Bataviæ, Jacobus Constantinus Derebecque, in Medicinæ Helvetiorum Prodromo. Joh. Prævotius in Medicina pauperum, ut jam alios plures silentio hîc præteream. Non tamen hæc ita accipi velim, ac si omnem exoticorum usum rejiciendum putem, cum si prudenter adhibeantur, commode iis, præcipue quoad aromata & purgantia carere non possimus, saltem abusum hic damnamus, & nostratium contemtum. Nimis enim acris hic videtur Plinii l. 22. c. 24. censura, dicentis: *Nos nec Indicarum Arabicarumq; mercium, aut externi orbis attingimus Medicinas. Non placent remedia tàm longe nascentia: non nobis gignuntur: imò ne illis quidem, alioqui non venderent.* Sufficit nobis in præsens saltem id intendere, ut domesticis & indigenis medicamentis sua quoque laus, suus honos constet. Sed ne nimis longi simus inter domestica Medicamenta, CHAMOMILLAM in præsens ad manus sumemus, & cum exantlatis bono cum DEO examinibus Doctoralibus, à Gratiosa facultate Medica almæ hujus Universitatis benigne Licentia concessa fuerit, Disputationem Inauguralem, pro honoribus & privilegiis Doctoralibus ritè & legitime consequendis, conscribendi, CHAMOMILLAM publice in Cathedram producemus, ejusque vires & facultates pro ingenii tenuitate & temporis brevitate examinabimus. Neque id sine exemplo facimus, cû alii similiter ex Materia Medica desumta simplicia pro disputatione Solenni Eruditorum Examini subjecerint, sicuti de Lazulo, Margaritis, Thée, Cophe, Succolada, Rosa de Hiericho, Nuce Moschata, Cinamomo, Malo Citreo, Jalappa, Osse cordis Cervi, Anguillis, Moscho &c. tales Disputationes prostant. Lectorem Benevolum obnixe rogamus, velit sua humanitate tenuitatem nostram sublevare; Faxit DEUS T. O. T. M. ut præsens tractatio, in ejus Nomine instituta, vergat in sui gloriam, proximique emolumentum.

 I. CHA-

I.

CHAMOMILLA jam antiquioribus magni fuit æstimata, unde Plinius *H. N. l.* 22. *c.* 21. eam magnis laudibus ab Asclepiade celebratam fuisse refert, & Galenus *l.* 3. *de simpl. Med. Facult. c.* 10. ab Ægyptiorum sapientissimis soli consecratam esse affirmat. Ex Recentioribus de CHAMOMILLA D. Albertus Bulichius, Physicus Neo-Ruppinensis integrum tractatum conscripsit, sicuti Bartholomæus Zorn, *in Herbario Pancoviano*, ubi de CHAMOMILLA agit testatur, cujus titulus: Anthemiatrice s. Medicatio per CHAMOMILLAM, cujus plantæ natura & usus ita docetur, ut eam esse instar Panacææ constet, qui tamen tractatus, ob auctoris maturum obitum, lucem publicam nunquam vidit.

II. Ut verò à nominis notatione initium recepta hactenus eaque laudabili consuetudine faciamus; Dicitur Græce Dioscoridi *l.* 3. *c.* 154. ἀνθεμὶς & Theophrasto *Hist. stirp. l.* 7. *c.* 13. ἀνθεμὸν quod vocabulum in genere florem, & idem quod ἄνθος demostrat, unde fit ἀνθέμοεις, floridus, vernans, elegans, pulcher, variatus, sicuti Lexicographi habent. Quidam putant ἀνθεμὸν dici, quod à summitate florere incipiat, quod & Plinius *H. N. l.* 21. *c.* 17. innuit, dicens: *Mira & anthemidis Natura, quod à summo flore incipit, cum cæteræ omnes, quæ particulatim florent, ab ima sui parte incipiant.* Alio nomine dicitur etiam χαμαίμηλον ex χαμαὶ adverb. quod significat humi, ad terram, & μῆλον malum seu pomum ex hac ratione, quod testante Plinio *l.* 22. *c.* 21. *odorem mali habeat.* Quod de primo potissimum genere ipsi Leucanthemum dicto intelligendum venit. Latine dicitur etiam Anthemis, ut ex citato Plinii loco patet, uti & CHAMOMILLA, item CHAMÆMELUM, CHAMÆMILLA, CHAMÆMELON, CHA-

CHAMÆMILON. Germ. Chamillen/Camellen/Gamillen/Laugenblum/Hörmichen/Magdblum. Atque hæc pauca circa nominis notationem sufficiant.

III. Jam etiam ad genera ejus accedamus; Plura quidem Theophrasto, at Dioscoridi & Plinio l. c. tria solum eaque flore tantum distantia recensentur. Et sunt (1.) flores in medio aurei, orbiculato ambitu candidi, & leucanthemum dicitur. (2.) Flores melini f. lutei & Chrysanthemum appellatur, quasi dicas flos aureus, hanc alii Caltham seu Calendulam, alii Buphthalmum esse credunt. (3.) Flores purpurei & Eranthemum vocatur, quoniam juxta Plinium vere floret. Hanc plantam consolidam regalem esse autumat Leonhard. Fuchsius *histor. plantar.* c. 8. quas tamen controversias in præsens nostras non facimus.

IV. Cum autem adhuc sub judice lis sit, qualesnam plantas veteres per secundum & tertium genus intellexerint, recentiorum quoque differentias adducemus; itaque alii hac ratione dividunt, ut distinguant inter CHAMOMILLAM & Cotulam. Illa est vel Vulgaris seu nostras, quæque usitatissima, & est num. 1. C. B. P. vel est Romana, f. nobilis odorata, quæ itidem est usualis & in officinas recipitur, & est num. 2. C. B. P. atque Parthenium quibusdam dicitur. Hæc verò nempe Cotula est itidem duplex, est enim vel fœtida, & est num. 8. C. B. P. vel est inodora, & est num. 7. C. B. P. quæ duæ species rarius sunt usuales, & à vera CHAMOMILLA officinali vix nisi odore distinguendæ,

V. Caspar Bauhinus in Pinace genera sequentia ponit:

1. CHAMÆMELUM vulgare, Leucanthemum Dioscoridis.
2. --- --- Nobile f. Leucanthemum odoratius est Ghamomilla Romana vulgo dicta.
3. --- --- Leucanthemum Hispanicum magno flore.
4. --- --- Chrysanthemum Hispanicum odoratum.
5. --- --- Nobile flore multiplici.

6. Luteum

6. --- --- Luteum capitulo aphyllo.
7. --- --- Inodorum ſ. Cotula inodora.
8. --- --- Fœtidum ſ. Cotula fœtida.
9. --- --- Alpinum.
10. --- --- Leucanthemum incanum Hiſpanicum minus.

VI. Atquæ hæc ſunt potiſſima CHAMOMILLÆ genera, quod enim exemplum profert Olaus Borrichius *act. Haffn. vol.* 1. *obſerv.* 62. de CHAMÆMELO contortuplicato, caule in ſe varie inflexo, ſeptem flexib. à Natura aberrante in ſpiram diſtorto, flore oblongo, qui alias rotundus eſſe conſuevit, quia duo aut tres flores in faſtigio caulis in unum coaluerant, cujus etiam iconem exhibet. Item *ibid. Obſ.* 63. de Cotula Fœtida faſciata, caule in faſciæ modum lato, foliis juſto minutioribus, ex faſciæ illius parietibus utrinque magno numero exeuntibus. Ut & loco modo allegato de ſimili CHAMÆMELO à Th. Bartholino ipſi oſtenſo, cujus caulis in tenuem, ſed duos transverſos digitos latam ſe ampliaverat faſciam, quorum itidem icones ibidem habentur; ſimiliter quam obſervationem Melchior Fribe, *Ephem. Acad. Natur. Curioſ. Decur.* 1. *ann.* 3. *Obſ.* 166. producit, de raræ magnitudinis, multisque floribus majoribus & minoribus adornata CHAMOMILLA, quamque advivum depictam ſimul transmiſit, illa potius ad monſtroſos Naturæ fætus quam ad peculiares plantæ hujus ſpecies ſunt referenda, ſicuti ipſe laudatus modo Borrichius in ejusmodi plantis monſtroſis Naturæ luſum agnoſcit, & forte duo vel tria ſemina coaluiſſe autumat.

VII. Ut etiam notam characteriſticam, qua hæc planta ab aliis diſtinguitur, proferamus, refertur ea ad herbas corymbiferas veras, cujus notæ ſunt folia tenuiſſime diſſecta, flores ſpraſi, ſatis grandes, foliis marginalib. diſcum flavum cingentibus, vid. Samuel Dale *Manud. ad Mater. Medic. p.* 163. Corymbus autem denotat quodvis ſummum, eminens cacumen, & ita proprie hederæ racemi appellantur. Sic Plinius *H.N. l.* 16. *c.*34. inquit, racemi in orbem circumacti vocantur

vocantur Corymbi, alii nomen extendunt ad ſignificandam extremitatem caulis, ita ſubdiviſam & floribus onuſtam, ut ſphærica figura inde oriatur, ut in cepa, porro &c. apparet. Recentioribus verò Botanicis, quæ ſignificatio etiam hujus loci eſt, ſumitur pro flore compoſito diſcoide, qui in pappos non reſolvitur, qualis in noſtra CHAMOMILLA, Chryſanthemo, Calendula, Buphthalmo, Bellide &c. cernitur. Diſcus verò Recentioribus Botanicis eſt media pars floris compoſiti ex compreſſis & confertis floſculis, ita ut unam quaſi apparentem ſuperficiem conſtituant, ut in floribus modo recenſitis apparet.

VIII. Cum autem planta ſit vulgatiſſima ubique obvia, & ab omnibus paſſim cognita, ejus prolixam deſcriptionem hic non dabimus: Licet enim de aliis multis plantis ultro citroque diſputent Botanici, an ſit planta veteribus ſub eo nomine deſcripta, vel alia quædam, tamen vel nullum vel perexiguum eſt diſſidium quod ſuper hac planta inter illos oritur, ſiquidem de CHAMOMILLA nemo dubitat, quin vera & legitima ſit, cum nihil in ea reperiatur, quod non cum Dioſcoridis deſcriptione conveniat.

IX. Tantam verò convenientiam & ſimilitudinem quoad externam faciem inter ſe obtinent Cotula & CHAMOMILLA, ut vix externo oculorum intuitu una ab altera diſtingui & internoſci queat, ſed olfactu fere dignoſcatur. Namque CHAMOMILLA noſtras, ut & Romana, (licet cum hæc in hortis tantum colatur, tam cauta diſtinctione opus non ſit) perquam ſuavem nec ingratum ſpirat odorem, cotula verò fœtida gravem & adverſum de ſe ſpargit odorem & fœtet, inodora verò plane nihil olet. addit & hoc Matthiolus *Comment. in Dioſcor.* Cotulam fœtidam ſimul eſſe adeo acrem, ut adalligata cutim quoque exulceret, inde quoque eodem referente, fieri, ut qui in campis alvum exonerant, & hac herba deinde ſedem abſtergant, paulo poſt intolerabili vexentur ardore.

X. Clariſſimus Frid. Hoffmannus *in Clav. Pharmacevt. Schrœderiana*, florum CHAMOMILLÆ examen per Micro-

B ſcopium

ſcopium ab ingenioſis & curioſis Naturæ miſtis inſtitutum ex Beckmanni *Phyſica Curioſa M.Sta.* profert: Nimirum capitula CHAMOMILLÆ lutea conſtare ex innumeris punctulis capitatis, quorum ſingula floſculos ſtellatos, etiam ex parte liliiformes repræſentent, ante floſculos autem totidem minutulas clavas. Subjungit laudatus modo Hoffmannus, ſimile quid etiam in Roſis obſervari, ut pote in quarum medio etiam craſſiuſcula punctula contineantur, quæ roſarum figuram per microſcopium referant.

XI. Quod ad locum natalem attinet, vulgaris Chamomilla paſſim eſt obvia, & reperitur in aſpero, ſicco, macroque ſolo, juxta ſemitas & itinera, in arvis & locis aliis arenoſis. Cotula fœtida itidem paſſim invenitur, ideoque ne una pro altera per imprudentiam colligatur diligenter cavendum eſt. Romana verò colitur in hortis & viridariis.

XII. In Officinis pro uſu Medico ex Chamomilla noſtrate expetuntur potiſſimum flores, utpote in quibus potior virtus reſidet, ſeu etiam tota herba una cum floribus. Radix cum perpuſilla ſit, ſeorſim non colligitur, nec aſſervatur, & quantum ego quidem ſcio à nemine Medicorum hodie commendatur. Licet Plinius & Dioſcorides radicis ſeorſim quoque mentionem faciant. Cotula verò utraque ex Officinis exulat.

XIII. Chamomilla Romana fortior ac penetrantior, partiumque magis tenuium, noſtrâs verò aliquantum temperatior & magis anodyna cenſetur. Licet Clariſſ. D. Daniel Ludovici, *in Pharmac.* dicat, non opus eſſe Romana, cum vulgaris hac in parte, ſiquidem opus foret, ſatisfacere poſſet.

XIV. Ut etiam de collectionis tempore aliquid ſubjungamus, colligitur ea cum flores ſuos expandit, quod inter æſtatis initia, hoc eſt menſe Junio, vel etiam Julio fieri ſolet. Collecta in umbra ſiccatur, & ſic ad varios Uſus Medicos per annum ſervatur, cumque ſingulis annis nova illius copia ſuppetat, melius eſt quotannis recentem colligere.

XV. Ordinis ratio jam poſtulat, ut ad uſum Chamomillæ Medicum pedem proferamus. Et quidem in genere

licet

licet vili æſtimetur pretio, judicio tamen Hoffmanni nulli cedit virtute, adeò ut primatum inter Euporiſta obtineat. Cui & Sim. Paulli *in Quadrip. Botanic.* adſtipulatur, nobilitate enim & præſtantia nulli earum Herbarum cedere ait, quæ vel in hortis oculos paſcunt, vel rarenter ruri germinant, cujus laudes omnes hic loci recenſere haud liceat, adeò enim præclari uſus eſſe, ut meritò inter Euporiſta primas teneat, & inter ſimplicia cætera optimum polychreſton audiat.

XVI. Utraq; Chamomilla tam noſtras, quam Romana, tum odore tum oleoſitate, Ettmülleri judicio aroma dici meretur, cujus vis conſiſtit in ſale Volatili oleoſo, unde vis ejus anodyna dependet, licet Romanæ flores habeantur penetrantiores, quam vulgaris, tamen in his potior virtus anodyna reſidet. Juxta Hermannum *in Colleg. Mater. Med. Mſto.* utriusq; flores quippiam Balſameitatis volatilis, in ſalibus tam fixis quam volatilibus fovent, à qua pendet vis ſingularis acria quævis demulcendi & obtundendi.

XVII. Moderatè calida eſt & ſicca, omnibus in hoc conſentientibus, & quidem in primo gradu, juxta Galenum *lib. 6. de ſimpl. Med. Facult. & l. 3. c.* 10. Chamæmelum roſæ quidem tenuitate perſimile eſt, calore verò ad olei vires magis accedens homini tùm familiares tùm temperatas; Et Paulli *Q. B.* inquit: Uſq; adeò temperata in caliditate & humiditate advertitur, ut primum gradum minime excedat. Præterea tenuium eſt partium, vim obtinet digerendi, emolliendi, laxandi, rarefaciendi, dolores quosvis mitigandi, unde inter anodyna & paregorica medicamenta recenſetur. Poſſidet virtutem carminativam, diſcutiendi, reſolvendi, obſtructiones reſerandi; unde interius varie uſurpatur, in febribus varii generis, pleuritide, præcipue ſpuria & flatulenta, aſthmate in affectibus abdominis dolorificis, cardialgia, ventriculi & præcordiorum inflatione, colico dolore, & hinc pediſſequa Pareſi, ileo, teneſmo, Dyſenteria, hypochondriorum tenſionibus, uteri dolore, ejusque affectibus aliis à flatibus oriundis, doloribus poſt partum, menſibus & lochiis vel non vel cum dolore fluentibus, in Nephritide & calculi dolore,

urinæ ſuppreſſione, ſtranguria & dyſuria, ictero, hydrope, meſenterii, lienis & hepatis obſtructionibus, & inde oriundis morbis.

XVIII. Externè verò longe frequentior eſt Chamomillæ uſus, in paregoricis, emollientibus, maturantibus, cataplaſmatis, clyſteribus, balneis, inſeſſibus, fomentis, unguentis, linimentis; foris enim impoſita tenſa remittit, ſtipata rarefacit, dura emollit, & in cute ſtagnantibus excrementis viam facit, unde frequentis uſus eſt, ubi diſcuſſione opus eſt & reſolutione per tranſpirationem inſenſibilem, hinc & tumoribus flatulentis ſeroſis & œdematoſis felici cum ſucceſſu exhibetur. Nullus ad ſedandos dolores abdominis, renum, inteſtinorum, uteri &c. utilis paratur inſeſſus, quin non aliquot manipuli tantum, ſed ſæpe integri faſciculi Chamomillæ ingrediantur. Sic & in affectibus internis ſupra recenſitis ſub formulis variis externè adhibetur, in lixiviis cephalicis, item in pediluviis frequenter uſurpatur, nam juxta Galenum laſſitudini ſpontaneæ ſiquid aliud cumprimis confert.

XIX. Ut verò ea quæ de Chamomillæ viribus hic breviter & ſtrictim ſunt prolata, particulariter proſequamur, & per præcipua capita probemus, neceſſitas requirere videtur, adductis ſimul ex probatis autoribus felicis curationis exemplis & hiſtoriis, ad clariorem dictorum dilucidationem & probationem. Et quidem de febribus initium faciemus, ubi primo loco in aciem Medicinæ anteſignanum Galenum producemus, qui de virtute ejus antifebrili *lib. 3. de ſimpl. Med. facult. c.10.* ita loquitur: *Chamæmelum febres quæ citra alicujus viſceris inflammationem infeſtant, diſcutit, diſſolvitq́, ac præſertim quæ ex humoribus bilioſis, aut cutis denſitate proveniunt; qua de re & ab Ægyptiorum ſapientiſſimis ſoli conſecratum eſt, febriumq́ omnium putatur remedium. Verum hæc quidem in re à veritate aberrant, ſolas enim quas dixi febres ſanare poteſt, eaſq́ percoctas: Licet ſane pulchre etiam reliquas omnes adjuvet, quæ Melancholicæ ſunt, aut pituitoſæ, vel ex viſceris alicujus inflammatione prognatæ, nam & harum remedium Chamæmelum vel ſtrenuiſſimum, ubi concoctis adhibetur ſcilicet, quapropter & hypochondriis, ut ſi quid aliud, gratum exiſtit.* Ex quibus

bus Galeni verbis ſatis patet, quantopere Chamomillam in febrium curatione æſtimaverit. Eaſdem etiam vires in ſimilibus febribus Hoffmannus *de Med. Officin. c. d. Chamomill. l. 2. c. 62. p.* 165. ipſi aſſignat, ubi idem non tantum in febribus hypochondriacis, ſed in omnibus hypochondriorum malis commendat. Et Dioſcorides in farinam ad abigendos febrium circuitus teri dicit. Dan. Sennertus de febb. l. 2. c. 18. in febre tertiana decoctum Chamomillæ & cremoris tartari ante paroxiſmum exhibuit. conf. Joh. Jonſt, de febr. Tert. p. 651. Lazarus Riverius *Prax. Med.* in febribus pituitoſis decoctum Chamomillæ præſtans eſſe dixit.

XX. Alii quoque in febribus felici cum eventu illa uſi ſunt. ita Achilles Gaſſerus *in Syllog. Welſchii Obſ.* 25. *p.* 18. exemplum producit de filia ſua, quæ tertiana notha conflictari cœpit, cui poſt quartum paroxyſmum ſequentem potiunculam exhibuit

℞. Pulv. flor. & herb. Chamom. abſq. ſtip. ℥j.
Aqua Chamomill.
Plantag. a. ℥j.
M.

detur initio horroris. Et hac potiuncula quater exhibita optime ceſſiſſe inquit. Zacut. Luſitanus *lib.* 3. *Prax. Med. admir. Obſerv.* 26. commendat in febre Epiala, & ſequentem caſum profert. *Laborabat quidam homo dives hac febre, & longo tempore adhibitis plurimis auxiliis convaleſcere non potuit. Tandem cum nihil proficeret, auxilium hoc generoſum conſulo, cujus ope, cocto humore, & vacuato corpore, in productis febribus citra viſceris inflammationem feliciter ſæpe uſus ſum, & eſt decoctum Chamomeli calidum cum ſaccharo, cujus ℥v. vel vj. ſingulis diebus jejuno ventre poſſunt concedi.* Exhibe in hunc modum:

℞. Flor. Chamom. p. iij.
Comar. abſynth. pontic. p. ij.
coq. in aquæ lib. iij. ad remanent.
lib. i ß. col. add. ſacch. ℥jv.

addit, hoc auxilium præſtantiſſimum eſſe, ſuamque ſententiam Galeni & Avicennæ autoritate, teſtimoniis ex ipſis pro-

latis, roborat. Subjungit si decoctum fastidio sit, aquam ex ipsa herba cum flore per Mar. Baln. elicitam utiliter bibi, uti inter omnes eleganter adverterit Manardus, licet dubitem an aqua destillata paris cum decocto sit efficaciæ. Locus Manardi verò à Zacuto allegatus hic est p. 494. ubi in consilio pro quodam febre tertiana laborante Chamomillæ usum his verbis extollit: *Inter omnia maximè excellit Chamæmilla vocata, sive introrsum sive extrorsum ea utamur, poto videlicet ejus decocto per horam j. ante accessionem, cyathi Mensura, cujus potio si fastidiosa forte fuerit, ejus vice aqua ex ipsa herba cum flore per Baln. Mar. elicita bibatur, dorsoque ex oleo inuncto, in quo ter novi semper flores bullierint; cum ipso potu non incommode miscetur saccharum & glycyrrhizæ pulvis.* Usum externum in febribus cum Manardo pariter laudat Petrus Andr. Matthiolus, qui suadet, ut flores Chamomillæ ex ejusdem oleo dissolvantur, sicque febrientes à vertice capitis usque ad pedes illinantur, moxque stragulis ut sudent integantur, sic enim quascunque febres sanari, si sudor copiosius fluxerit.

XXI. Agmen circa febrium curationem claudat Isbrand. Diemerbroeck, qui *Observ.* 94. exemplum adducit, de febre tertiana intermittente notha, quæ jam ad aliquot menses duraverat, & cui depellendæ à Medico tot remedia præscripta fuerunt, ut ad omnia nausearet, ipse demum vocatus dedit primo purgans aloëticum, post

℞. Absynth. Mj.
Cent. minor. Mij.
Card. bened.
Flor. Chamom. ana Mjß.

concis. coq. in Cerevis. tenuis lib. iij. per horæ circiter quadrantem, coletur cum forti expressione, bibat die paroxysmi bis de ista colatura, intermissionis verò ter: hoc decoctum aliquoties repetiit, & febris quæ ab initio vehemens erat, statim mitior facta, & ultra quartum paroxysmum se non amplius extendit. Ea quæ Diemerbr. in scholio huic observationi subjuncto habet, cum illa vim Chamomillæ antifebrilem ulterius declarent, non incommode hîc subnectuntur.

Post-

Poſtquam enim locum Galeni, ſupra quoque à nobis allegatum integre produxiſſet, hæc pro ulteriori explicatione annectit: *Quamvis a. Galenus hoc loco doceat, Chamæmelo tantum utendum eſſe, poſt materiæ coctionem, tamen cum per ſe coctionem illam potenter promovere valeat, adhæc craſſos humores incidat, obſtructiones apperiat, cruditates tollat, flatus diſcutiat, ſudores & urinas inſigniter promoveat, etiam ante materiæ morbificæ coctionem illud ſumma cum utilitate exhiberi poſſe ipſa ratio ſatis demonſtrat.* Et hæc de virtute Chamomillæ produxiſſe ſufficiant, ubi ſimul ex ultimis prolatis verbis ſatis patet, qua ratione paroxyſmos febriles tollere queat.

XXII. In Pleuritide tam vera quam potius ſpuria & flatulenta, item ſeroſa & pituitoſa, diſcutiendo, reſolvendo, & dolorem mitigando convenit. Unde & Matthiolus decoctum potum, vel aquam è floribus deſtillatam lateris dolorem ſanare inquit; hoc modo etiam decoctum quidam calide ſumunt, in quo ſaccharum candum ſit diſſolutum. Simon Paulli, *Q.B.* inquit: *Mirum dictu quantopere aqua illius deſtillati partium ſuarum tenuitate valeat diſcutiendo, ita ut mirari ſatis nequeam cur Guido ut videre eſt apud Fallopium de tumor. præt. nat. c. 17. inter communia repellentia oleum hoc recenſere non verecundetur, imò cum vel magno ægri commodo, ſacculus externis thoracis partibus, in hoc affectu ex decocto Chamæmeli & Veſica ſuilla conſtans calidè applicari à dogmaticis Medicis ſoleat, manifeſtiſſimè apparet, minimè Chamomillam, contra omnem rationem, repellentibus eſſe annumerandam.* Sic & externe oleum Chamomillæ vel per ſe, vel aliis Emollientibus, reſolventibus & anodynis pro rei exigentia mixtum toto die in Pleuritide pro partis dolentis inunctione præſcribi cernimus. Sicuti etiam ipſum hoc oleum unguentum Pectorale auguſtanorum ingreditur. Pariter & in reliquis pectoris affectibus, tuſſi, aſthmate, bronchiis pulmonum à flatibus, humoribus ſeroſis vel pituitoſis repletis, obſtructis, vel diſtentis tam internè quam externè prodeſt. Quo in caſu Veteres flores Chamomillæ pulveriſatos & cum melle permiſtos commendabant.

XXIII.

XXIII. Transeamus jam ad affectus infimi ventris, in quibus præcipue efficaciam suam laudabilem egregiè ostendit. Et quidem sumamus primum affectus Ventriculi. Quantus dolor sit Cardialgia, & quanta cum vehementia & cruciatu gravibusque symptomatibus affligat, vix credet, nisi qui ipsemet talia dolorum tormenta expertus est. At verò Chamomilla hic exoptatum affert auxilium, ut propterea flores Chamomillæ Georg. Wolffgang. Wedelio, *amoen. Mat. Medic. l. 2. s. 2. c. 7.* cardialgiæ specificum audiant. Et Averrhoes proprietatem in dolore ventris habere asserat. Utque dicti hujus veritatem iterum exemplis allatis confirmemus, Forestus *lib.* 18. *obs.* 20. profert observationem, de virò qui ingenti stomachi dolore afficiebatur, cum insigni clamore, ut sese quietum tenere non posset, ob nimiam angustiam, qua affligebatur, adhunc accitus Forestus, cum decoctum florum Chamomillæ, in cerevisia communi præbuisset, emissis ructibus, & in sudorem solutus, incantamenti instar omnis dolor evanuit, ita ut nullis aliis præsidiis uti opus fuerit. Idem Experientissimus Forestus *lib.* 7. *obs.* 1. ubi de febre acuta cum insigni Ventriculi dolore conjuncta agit, præmisso vomitorio & clystere, præscripsit fotum emollientem anodynum, & aliquo modo ventriculum roborantem, ex fol. Malv. Violar. Chamomill. sumit. aneth. ana. Mj. flor. rof. rubr. Mjß. coqui jussit in aqua pro fotu, quo dolor plurimum mitigabatur, sed sumpto decocto florum Chamomillæ in cerevisia communi, ructus multos cum emisisset, dolor sedatus est. Sub finem hujus observationis subjungit: *Venit tunc mihi in mentem vir ille de quo meminit Amat. Centur. 5. Curat. 39. qui simili dolore correptus post injectum clysterem, aqua decoctæ florum Chamomillæ ℥iij. ebibit, & optime valuit.* Ex Foresto & Amato Lusitano River. *Prax. lib.* 9. *c.* 10. aquam ex floribus Chamomillæ destillatam, tanquam præcipuum leniendis Ventriculi & Intestinorum doloribus auxilium laudat, cujus ℥iij. calidè exhibeantur, vel decoctum ejus.

XXIV. Sic non tantum in Ventriculi, sed & reliquis viscerum infimi ventris doloribus, intestinorum, uteri,

renum

renum &c. pari ratione adhibetur, ita ut vel decoctum in aqua simplici, Cerevisia vel Vino factum adhibeatur, imò calide saccharo instar decocti herbæ Thée edulcoratum sorbilletur, vel aquæ carminativæ, quæ Chamomillam pro basi plerumque agnoscunt, vel essentiæ carminativæ, vel oleum Chamomillæ destillatum saccharo subactum, additis pro circumstantiarum varietate, stomachicis, carminativis, absorbentibus, opiatis, præmissis etiam si opus est universalibus, exhibeantur. Externè quoque parti dolenti seu orificio ventriculi varie adhibetur, dum vel oleo Chamomillæ cocto illinitur, vel olei destill. ℈j. cum Ungv. pomati ℥j. permixti scrobiculus inungitur, quod remedium Hoffmannus *in Clave* laudat, vel flores sacculo insuti in lacte coquuntur & pars dolens calide eo fovetur, vel ex oleo destill. gt. v. & oleo laurin. express. ℈j. Balsamus paratur, quo regio ventriculi ad Cardialgiam inungitur.

XXV. Pariter in doloribus Colicis & Iliacis Chamomillæ usus convenit: tàm in colica flatulenta, quàm convulsiva, ut & in ea quæ à scybalorum alvi induratione oritur, tum ab humorum acrimonia producta, unde etiam Ettmüller. inquit: *In curanda Colica vix simile habetur remedium*; hinc in vino decoctam in Colica passione incantamenti instar dolores sistere affirmat. Dan. Sennertus *Prax. lib. 3. p. 2. s. 2. c. 2.* in colico dolore passim commendat, præcipue verò p. m. 433. ubi inquit: Exhibetur quoque decoctum florum Chamomillæ in cerevisia vel vino albo tenui ad ℥jv. quod ad dolores leniendos præsentissimum est remedium, sicut & aqua florum Chamomillæ, decoctum tamen efficacius. Potest & sequenti modo exhiberi, quod Hermannus *in Colleg. Mater. Medic. Msto.* commendat:

℞. Aquæ dest. Chamomill. ℥iij.
Spirit. theriacal. ℥ij.
Laud. Op. gr. j.
Oleum destill. Chamomill. gt. ij.
Syr. è cort. aurant. ℥ß.

M. f. Mixtura, in Colica flatulenta, vel hac ratione:

℞. Aquæ Menth.
Chamomill. ana ℥ij.
Spirit. Carminativ. Sylv. ℥j.
Elix. Menth. ℥ij.
Spirit. Sal. dulc. q. s. ad grat. acor.
Laud. Opiat. gr. j.
M. f. Mixtura colica.

Sic in eodem Colico & Iliaco dolore, clysteres varii possunt applicari, quorum Chamomilla basin constituere potest. v. g.

℞. flor. Chamomill. Mij. iij.
coq. in vase clauso igne leni in aq. communi,
℞. colat. ℥viij. add.
olei laurin. expr. ℥j.
f. clyster ad colicam quamcunque, si nullæ fæces exeant add.
sal. commun. l. gemmæ, vel nitri antimoniati ʒij.
injice denuo clysterem, intorminib. colicis cum convulsione add.
Essent. castor. ℥ß.

XXXVI. In vermibus infantum pulv. florum Chamomillæ ʒj. ex decocto proprio sumtum laudatur, simul etiam convenit pueris ex vermibus sæpius febricitantibus. In tenesmo fomentum ex sacculo floribus Chamomillæ referto in aqua vel lacte cocto, & calide applicato, ut & oleum coctum calide illitum confert. In Dysenteriæ principio cum lacte cocta, & calide hausta levamen notabile adfert. In affectione Hypochondriaca flatulenta itidem utilis, unde & Galenus Hypochondriis gratissimam esse ait, & Hoffmann. *de Med. offic. l. 2. c. 62. p. 165.* in hoc casu revera esse medicamentum polychrestum, ob calorem calori humano valde affinem, quo aperiat & discutiat. Sæpius enim contingit, ut hypochondriaci ex retentione flatuum, ex viscerum obstructione, humorum cruditate & M. Seæ impuritate, tensione præcordiorum, borborygmis, aliisque symptomatib. vexentur, quo in casu Chamomilla, variis sub formulis tum interne quam exter-

externe adhibita convenit. Frideric. Hoffmann. Clav. in ſcorbuto & aliis flatulentis affectibus cum vino decoctam vel cum cereviſia, addito butyro vel per ſe vel cum Veronic. M. j. ſem. carv. ℥j. & ſalis parum mirandæ eſſe virtutis anodynæ tradit.

XXVII. In renum affectibus, Nephritide, atque calculo, Iſchuria item Stranguria atq; Dyſuria non inconveniens quoque eſt. Sicuti enim Joh. Jacob. Waldſchmid *Monit. Med. cap. de Calculo. renum admonet*: Omnia carminantia proſunt Nephriticis præſertim ex Chamomilla parata. Et Dioſcorides decocto eorum veſicas foveri jubet. De Chamomillæ inſigni effectu in calculo & Nephritide digna videtur hiſtoria Sim. Paulli *in Quadr. Bot.* ut huc referatur, quam paulo contractioribus verbis huc transferemus, nempe vir quidam „ ſubinde corripiebatur Colica Nephritica cum enormibus „ ſymptomatibus, qui, Dyſuria inſigni præcedente, calculos „ lenticulari magnitudine excrevit, cui ordinavit poſt ali- „ quot injectos Clyſteres anodynos decoctum florum Cha- „ momillæ, quod hac ratione parabat: ℞. flor. Chamom. „ vulg. M ij. affund. Vin. Rhenan. lib. ij. digere in cineri- „ bus calidis per duas horas, poſtea fortiter exprime infu- „ ſum colandum, & novis aliis manipulis florum Chamo- „ millæ affundendum, tertia & ultima vice coquatur, ſed „ non diutius ac aſparagos coquimus, hoc ipſum decoctum „ redditur adeò ſalſum à ſale ſuo valatili, ut jurare quis au- „ ſit, pugillos aliquot ſalis culinarii in eo eſſe liquefactos, „ hujus decocti ij. vel iij cochlearia remiſcebat hauſtulo vini „ calidi & illi propinabat, à cujus medicamenti ſimpliciſſimo „ uſu non tantum graviſſima ſymptomata mitigabantur, ſed „ quoque laxatis ſenſim eo ureteribus citra inſignem mole- „ ſtiam, aliquot calculi ex renibus in veſicam detruſi excer- „ nebantur, quo ipſo medicamento poſt dein in aliquam „ multis ægris magno cum levamine uſus eſt. Unde hic vir „ tanti fecit poſtmodum hoc evporiſton, ut peregre profe- „ cturus ſemper ſecum flores Chamomillæ reciperet, quo „ urgente neceſſitate ſibi decoctum ex iis parare poſſet. „

Pariter in hoc caſu alii commendant Elæoſaccharum Chamomillæ in vino calido vel alio liquore conveniente aſſumtum, Cum & clyſteres Nephriticis conveniant, ex Chamomilla parati injici poſſunt, item inunctiones & fomenta ad renes, abdomen & pubem, imò etiam balnea & inſeſſus, unde Fernelius Chamomillam potu & inſeſſu calculos urinasque pellere affirmat. Et Joh. Rajus *Catalog. plant.* inter omnes plantas, quotquot in balneo contra calculum recipiuntur, nil floribus Chamomillæ efficacius eſſe aſſerit.

XXVIII. Et ſane in ejuſmodi Nephriticis doloribus, item ad calculos & arenulas exturbandas longe convenientiora videntur lenia ejuſmodi, laxantia, lubricantia, emollientia & diuretica, ſimulque anodyna & paregorica, quam δραστικότερα, fortiora pellentia, & calidiora medicamenta, quæ poſteriora quandoque tantum abeſt, ut levaminis aliquid afferant, præcipue in calidioribus & ſiccioris temperamenti hominibus, ut potius ſymptomata magis exaſperent & exacerbent, calculum fortius impingant, & ſic urinæ obſtructionem magis intendant, atque calorem præternaturalem augeant, ut ſæpe & hic verum ſit iſtud:

--- --- peragit tranquilla poteſtas
quod violenta nequit:

Et quæ hic de nephritide & calculo dicta ſunt, pariter quoque in colicis doloribus locum habent, ubi quando fortioribus & acrioribus medicamentis purgantibus alvum vi, ut ita dicam, reſerare volumus, obſtructiones alvi fiunt pertinaciores, irritatis magis ab acrimonia purgantis fibris inteſtinorum, & ſic contractione illarum ſpasmodica magis aucta, unde & tormina colica magis augentur, & malum intenditur, cum itidem potius emollientia, fibras tenſas & conſtrictas laxantia, lubricantia & demulcentia, nervina ac leviora eccoprotica potius conveniant.

XXIX. In Iſchuria, Stranguria, Dyſuria, non minus quoque vires ſuas nobis communicat. Isbrand. Diemerbr. *Obſerv.* 40. in Dyſuria à pituita acri & viſcida talia commendat, quæ acrimoniam temperant, emolliunt, vias

urina-

urinarias lubricas reddunt, ut craſſiori materiæ liberior tranſitus detur, & ad hunc finem conſequendum decoctum florum Chamomillæ laudat. Non minus illam Petrus Foreſtus *l.* 25. *Obſerv.* 3. in hiſce affectibus deprædicat, dum inquit: Chirurgus quidam h. m. ſtranguriam tollebat:

℞. Flor. Chamom.
Thym. ana p. j.
Fol. ſenn. ℥ij.

coq. in aqua Chamomill. hujusque expreſſionis cyathum exhibebat. Pergit Foreſtus: Senex quidam Delphenſis, cum modo dyſuria, modo ſtranguria & ardore urinæ afficeretur, & lithotomus catheterem in veſicam demiſiſſet fruſtra, putans lapidem in Veſica eſſe, ex mulierculæ conſilio decoxit flores Chamomillæ cum lacte bubulo, & ita ſeipſum curavit. Rationem hanc ſubjungit: Lac ardorem mitigabat, & flores Chamomillæ lotium provocabant.

XXX. In uterinis affectibus Chamomilla pariter laudabiles effectus oſtendit. In uteri doloribus eâdem ratione ſicuti in Colico & Nephritico dolore conducit. Menſes evocat, ideoque in imminuta tributi lunaris evacuatione vel ejuſdem excretione dolorifica, ſtillicidio, vel plenaria ſuppreſſione partim potu internè, partim inſeſſu externè convenit. Ita aquam cum pulegio & ſcordio exhibitam ad menſes provocandos Camerarius *in horto* commendat. Quin etiam in ipſo difficili partu uſus ejus laudatur, imò ad fœtum mortuum quoque expellendum. Nam Arnald. de Villa Nova *cap.* 18. *ſpecul. introduct. Medicinal.* ipſi & hoc vitii adſcribit, ut etiam abortum provocare dicat. Quamvis id non tam ſingulari vi pellendi adſcribendum eſſe videatur, ſi quid in hoc caſu facit Chamomilla, quam fortaſſe vi emolliendi, lubricandi, & ſic vincula ſeu connexum fœtus ſive placentæ uterinæ cum utero relaxandi, quemadmodum & hoc de ſemine Lini, ejus decocto & oleo notum eſt internè propinatum etiam gravidis nocere abortum provocando, non tam pellendi, quam emolliendi, laxandi & lubricandi vi.

XXXI. In parco vel ſuppreſſo lochiorum fluxu, ſecun-

dinarum retentione itidem conducibilis est, nec minus in doloribus post partum, qui atroces satis quandoque esse solent, sive illi à refrigeratione ab aëre externo incautè admisso, sive à flatibus, sive à sanguinis grumescentia, vel ejusdem transeuntis acrimonia, sive ab uteri, ob præcedentem partum laboriosum, læsione, sive à contractionibus uteri spasmodicis (ut ita Willisii aliorumque recentiorum loquendi formula utamur) continuatis & adhucdum durantibus proveniant, in hoc internè decoctum, oleum & essentiam propinant, externè verò decoctum ejus hoc modo applicant. ℞. Chamomillam, include sacculo, coque in vino, & applica abdomini. Ut verò nec hîc sine exemplo abeamus, Forestus lib. 28. *Observ.* 75. Historiam profert de puerpera, quæ cum post partum Gemellorum laboriosum, maximo dolore afficeretur, exhibuit cerevisiam in qua flores Chamomillæ decocti erant, addit: *Hoc enim simplici remedio tanquam tamen arcano, etiam Alcmariæ antequam Delphos venirem, uti solebam, & etiam nunc semper maximo cum successu. Proinde dicta puerpera eo decocto sumpto, doloribus paulatim cessantibus optime deinde fuit purgata in puerperio & bellissime se habuit.* Laudatus jam sæpius Forestus l. 28 Observ. 21. inquit: *Ad dolores post partum, quas mulierculæ* Nachwehen *vocant, magna cum laude utor sola florum Chamomillæ decoctione in Cerevisia communi, miraculi instar dolores post partum compescit.*

XXXII. Accedamus jam ad affectus externos, & externum Chamomillæ usum varium admodum & multiplicem, & si dicendum quod res est, omninò usus externus frequentior esse solet interno, & ab ejus effectibus & facultatibus, quas externè exerit, forte etiam de interno effectu fuit conclusum; sicuti Martin. Listerus *Exercitat. I. de hydrope pag.* 26. doctè conjicit, antiquissimum modum inquirendi in medicamentorum facultates esse ab externo operandi modo. Nam vulnerum auxilia & Chirurgiam, antiquissimam Medicinæ partem & primo excultam fuisse, authore C. Celso, cum autem multo post, ut idem perhibet, morborum curatio & rerum naturæ contemplatio nata sit, Philosophos

medi-

medicamentorum internas facultates ab eorum usibus externis jam satis cognitis didicisse credibile esse putat. Siquidem sensum & experientiam in Chirurgia facienda multo facilius tutiusque in simplicium medicamentorum viribus cognoscendis instrui existimat. Hancque veram medicamentorum apud antiquos analysin fuisse, quam admiramur, & hanc ejus originem à paucis animadversam, nempe Experimentorum fidem à vulneribus (addo ego ab externis affectibus, & externo operandi applicatorum modo) exceptam fuisse. Id etiam Galenus *lib. 4. de simpl. medic. facult.* innuere videtur, qui pariter asserit, quod in vulneribus præstare nota sint medicamenta, id ipsum eadem assumta intra corpus efficere, v.g. quæ abstergunt & extergunt in vulneribus, eadem assumta intra corpus efficere. Pariter circa usum Chamomillæ conjectandum esse videtur, internum usum post cognitum & perspectum externum fuisse demum introductum.

XXXIII. Alii quidem solo usu Chamomillæ externo contenti sunt, internum verò non magnifaciunt, inter quos etiam Daniel Ludovici *in sua Pharmacia*, ubi de resolventibus & carminativis agit, referendus est, nam de ea judicat, non opus esse Chamomilla Romana, cum vulgaris hac in parte, siquidem opus foret, satisfacere posset, imò nec hanc internis formulis adeò necessariam, topicis sane aptiorem esse censet. Inde aquam seu spiritum elicitum balneatorium pene odorem obtinere, syrupum verò ad Clysteres damnat. Sed cum ipsa sensuum fide & experientia satis certo & manifeste constet de usu ejus interno proficuo & exoptatissimo, non video cur ad solos externos usus relegari debeat, ab aliis tantopere decantata planta, nec obstat balneatorius odor, qua loquendi formula juxta Ettmüllerũ ad pediluvia vulgaria alludit, quæ vulgo Chamomilla fere semper ingredi solet, quorũque odorẽ spirat, & aquã Chamomillæ repræsentat, vel sapor quodammodo adversus, nam si solum ex hac ratione exturbari deberet, quid de pluribus aliis medicamentis fiet, Chamomilla ingratioribus adhuc & magis adversis? Nec sapor nec odor adeo adversus depræhenditur, nisi forte delicatulis, omnia

mnia fere medicamenta fastidientibus, aut si forte ob peculiarem ἰδιοσυγκρασίαν quis eam adversetur, id quod tamen laudabili ejus in aliis usui nequicquam derogat. Ipsum Ettmüllerum *in Commentar. Ludoviciano* à partibus nostris habemus stantem, qui inquit: *at esto* (balneatorium pene odorem habere) *hoc tamen pro stomachali usu decoctum est egregium, nec minus oleum ipsum sapphirinum.*

XXXIV. Externe itaque commendatur in affectibus capitis, dolore ejus ab intemperie calida oriundo, otalgia, & catarrhosis affectibus, vel oleũ ejus externe illitum, vel sacculi ex floribus Chamomillæ parati & calide in forma sicca capiti vel auribus dolentibus impositi, vel flores additis cephalicis & nervinis roborantibus in lixivio decoquantur, ut caput calide eo lavetur, & postmodum frictionibus linteis calidis institutis optime iterum exsiccetur. In dentium doloribus exoptatum ejus usum in seipso expertus est Heurnius cum enim vehementer ex dente laboraret, decoctum paravit ex Nicotiana & floribus Chamomillæ in aqua, in ore detinendum, felici cum successu, insecuto liquoris flavedinem croci referentis copiosi è naribus effluxu. Convulsis ac anginosis oleum decoctũ illitum insigniter confert, pariter ad lassitudinem spontaneam sedandam generosius medicamentũm vix reperiri *Sim. Paulli Q. B. affirmat.*

XXXV. Ita quoque in affectibus pectoris, pleuritide, cardialgia. colico dolore, Nephride, uteri doloribus, vel decocto partes foventur, vel hujus oleo illinuntur, vel sacculi calidi in forma sicca, vel in lacte vel vino cocti imponuntur, sicuti de externo in dictis affectibus usu in præcedentibus jam innuimus. In tumoribus externis varii generis laudatur, phlegmonas enim mitigat, moderate resolvit, item in tumoribus serosis ac flatulentis ea varie utimur, ad dolorem leniendum, inflammationem mitigandam, resolvendum & discutiendum, & alliciendos ex centro ad peripheriam humores, ut cute rarefacta & poris apertis sensim lenteque exhalent. In Arthriticis aliorumque dolorum initiis salubris quoque ejus usus est; in hypochondriorum flatulenta tensione,

febres discutit oleum præcipue quæ à stipata cute proveniunt. In Clysterib. pro variis intentionibus, balneis, insessib. pediluviis, inunctionibus, linimentis, frequentissimi usus est, quorum formulas varias hic adducere supervacaneum esse censemus.

XXXVI. Varia præparata ex Chamomilla in Officinis quoque prostant. Et quidem 1. aqua Chamomillæ simplex, communi modo, vel etiam cum Vino destillata, tam ex vulgari, quam ex Romana. Deinde 2. aqua Chamomillæ composita, seu aqua Carminativa Germ. **Grimen-Wasser** qualem describit Schrœderus *lib. 2. c. 38. Nro. 9. p. 136.* quæ pro basi flores Chamomillæ agnoscit, additis aliis stomachicis, Carminativis & Resolventibus, cujus compositio etiam in Officinis prostat. Si plerarumque aquarum carminativarum compositiones evolvamus, videmus eas omnes pro basi fere Chamomillam habere, vel ad minimum eas satis larga quantitate ingredi, sicuti hoc apparet in aqua Carminativa Dorncreilii in Pharm. August. extante, in aqua carminativa Norimbergensium in pharm. Norimb. in Zvvelfferi Pharm. Regia prostante, Rolfincii in Chym. in artis form. redacta descripta, in aqua carminativa seu anticolica Mynsichti &c. quarum omnium compositionem Chamomilla longo suo accessu nobilitat. Similes verò aquæ magnarum virium censentur in Morbis à flatibus subortis e. g. colica passione, ventriculi inflatione, cardialgia, hysteralgia &c. & tales aquæ præterquam quod flatus discutiant, ob Chamomillæ accessum vim quoque paregoricam simul obtinent.

XXXVII. Experientissimus & Materiæ Medicæ peritissimus Dan. Ludovici *in Pharmacia sua* ejusmodi aquas carminativas ob ingredientem Chamomillam, cuminum &c. ingratiores esse dicit, & propterea aliam substituit, & ad minimum haud inferiorem esse dicit aquam spirituosam Menthæ, vel solitarie, vel cum parte galangæ destillatam, & talem aquam esse plane polychrestam, eamque carminativis quibusvis, physogonis tam antiquioribus quam recentioribus longe anteferendam esse statuit: Sed cum earum effica-

ciam non neget Clarissimus autor, sed solum quod ingratiores sint alia substituat, non video cur propterea tales aquæ sint rejiciendæ, cum & ipsa aqua Menthæ, quam hisce surrogat, in quibusdam subjectis forte sit ingratior vel æque ingrata, quam vel Chamomilla vel cuminum.

XXXVIII. 3. Syrupus quoque ex Chamomilla paratur, vel ex succo plantæ, vel ex infuso & decocto, sicuti præparatio ejus in Pharm. aug. prostat, cujus tamen usus internus non adeo frequens est, dum Hoffmannus *de Med. Off.* ingratissimum illum nominat, ad hydropem tamen & ictetum commendat, & alii in torminibus ventris puerorum, cardialigia, colica, iliaca passione & affectibus uteri à frigore enatis laudant. Potissimum tamen in Clysteribus usurpatur, cum decocto emolliente & carminante, cum crassos flatus evocare animus est, ubi Syrupus decocto ad uncias aliquot additur.

XXXIX. 4. Essentiæ anodynæ & carminativæ ex Chamomilla quoque parantur, ita Hoffmannus *in Clav.* talem parare docet, quæ constat ex oleo destillato Chamomillæ extracto ejus & sale volatili, & talem suam mereri laudem, eamque rite præparatam, juxta sanioris Medici præscriptum plus prodesse quam decoctum. Huc non immeritò refertur Essentia carminativa Wedelii quam ipse Celeberrimus autor in sua *Opiologia l.* 2. *s.* 2. *c.* 5. *p.* 119. describit & hæc est:

℞. Rad. Zedoar. ℥j.
carlin.
galang. ana ℥ß.
Cort. aurant.
Sem. anis.
carv.
flor. Chamomill.
caryophyll. arom.
bacc. laur.
acor. ver. ana ʒjß.
Macis ʒj.

Extra-

Extrahe contuſ. & conciſ. gr. m. cum ſpiritu Cort. Citr. acidulato ſatis ſpiritu nitri, qui extractione per aliquod tempus facta addi debet, cujus doſ. gr. xx. xxx.

Addit ſe inde obſervaſſe præſentaneo cum effectu ſublatum omnem dolorem. Idem Wedelius Amoen. *Mater. Med. l. 2. ſ. 2. c. 7. p. m.* 358. ex ſelectioribus carminativis, aromaticis, acidis & nervinis concinnatam eſſe affirmat, & medicam praxin ipſam tali vel ſimili carere non poſſe, modo anodyna maritentur, unde ſæpius effectus laudatiſſimos & præſentaneos in variis caſibus vidit.

XL. 5. Oleum Chamomillæ coctum frequentiſſimi præ reliquis præparatis uſus quoque habetur. Quando nimirum flores recentiſſimi macerantur in oleo per aliquot dies, deinde coquuntur, donec oleum prunis inſperſum non amplius ſtrepat, quod deinde colatum uſui ſervatur. Hoc certe oleum multivarii eſt uſus, in varii generis doloribus, tumoribus, inflammationibus, affectibus flatulentis, contracturis, convulſionibus, arthriticis affectibus, febribus pro ſpinæ inunctione, laſſitudine, ut id propter inſignem utilitatem Joh. Vigo oleum benedictum nominaverit.

XLI. 6. Etiam arte Chymica oleum deſtillatum elegantis cœrulei coloris elicitur, ex Romana quidem ſubflavum, ex noſtrate verò ſapphirinum. Et hunc quidem colorem coeruleum alii veneri ſeu veſicæ cupreæ, per quam deſtillatur, adſcribunt, ſed amoenus iſte color, ipſi ſapphiro coloris gratia non cedens, vel ad vitrioli Cyprei elegantiam accedens, non eſt ex ipſo cupro mutuatitius, nam ex veſica cuprea ſtanno bene obducta talis color non elicitur, ſed ex ipſa Chamomilla provenit. Adde quod Sim. Pauli Q. B. Chamomillam anno 1664. Menſe Julio per organa vitrea deſtillari curaverit, & tam ex recenti quam ſicco Chamæmelo adeptus eſt ſat bonam magnam quantitatem olei ſapphirini deſtillati, quod etiam ſuum colorem conſtanter, eo ne quidem tantillum immutato, retineat, quod fortaſſe contingit, ſi vaſe exactiſſime clauſo reponatur. Subjungit, hanc

 obſer-

obſervationem mereri, ut philoſophi, qui ſagaciter colorum cauſas indagant, hujus quoque meminerint, cum jam certo conſtet coeruleum colorem hunc ſapphirinum ipſi Chamæmelo eſſe nativum & proprium, haud à cupro aſcititium aut mutuatitium appellandum. Olei hujus quoque mentionem facit Th. Bartholin. *act. Haffn. Vol.* 1. *obſ.* 41. *p.* 76. ubi tamen addit, notari meretur, Tincturam hanc ſulphure ſc. exhalante, evaneſcere, quamprimum aliquid aperto vitro, admiſſo äëre, in uſus eximatur, vel inveteraſcat, ita in album colorem degeneraſſe, fuiſſe obſervatum. Sed Romanum Chamæmelum ſemper album oleum producere. Alii therebinthina addita hoc oleum deſtillant, ſed tum illud potius de therebinthina, quam Chamomilla participat. In colica iliaca, hypochondriorum tenſione flatulenta, affectibus uterinis, hujus olei guttas ij. vel iij. commendat Dan. Angelus *in Catalog. medicam. Spagyric.* Præſtantiſſimum Remedium in cardialgia nominat Hartmannus *Prax. Chymiatr.* Generoſum remedium ad ſurditatem eſſe Franc. Joël *l.* 2. *Pract. ſ.* 2. inquit: ſi aliquot guttulæ tepide auribus inſtillentur. Sic hoc oleum cum tantillo ſacchari ſubactum illis exhiberi poteſt in vino calido vel vehiculo convenienti qui alias decoctum faſtidiunt.

XLII. 7. Denique ſal per incinerationem, ut in aliis ſalibus lixivioſis ſeu alcalinis parandis fieri conſuevit, conficitur, quod quidam ad aſthma pleuritidem, colicam, febres, calculos, icterum & hydropem commendant. Sed ſi dicendum quod res eſt, cum ejusmodi ſalia lixivioſa, non iſtam virtutem retineant, quæ in ſuo ſimplici ante incinerationem reperiebatur, ſed obtineant vires in genere omnibus ſalibus alcalicis communes, & ſic quoad virtutem nihil vel parum inter ſe differant, ex aliis potius plantis quam ex Chamomilla ſalia minori cum moleſtia & majori in copia parari poterunt.

XLIII. Sed occaſione ſalis Chamomillæ de vi ejus contra hydropem quædam dicenda ſunt, nam Bartholomæus Zorn, *in Pancovii herbario* cineres hujus plantæ ad hydropem proficuas eſſe dicit his verbis: Chamillen gantz zu Pulver

vers

verbrand/ in ein Beutelchen gethan/ Wein darüber gegossen/ und täglich davon getruncken/ solle gut wider die Wassersucht seyn. Et sane ejusmodi potus lixiviosi non inconvenientes esse videntur, quatenus serum per diuresin, interdum etiam per alvum propellunt. Nam de ratione hydropicos curandi per ejusmodi potiones lixiviosas hinc inde observationes prostant, non tam ex cineribus Chamomillæ, quam juniperi, vitis, genistæ, quercus &c. licet quoad effectum parum inter se differant. Sic apud Marcellum Cumanum *obs.* 2. de Hydropico refertur potu lixivii ex cineribus ligni salicis & vitium parati curato. vid. Hieron. Reusn. Heurn. aliique.

XLIV. Absolutis jam virtutibus Chamomillæ, & præparatis ex ea in Officinis prostantibus, jam ad noxas, si quas possidet, & cautelas transeundum esse videtur. Nam

Nil prodest quod non lædere possit idem.

ita etiam cum Chamomilla res comparata est, licet nulla singularis noxia qualitas in ea deprehendatur, vel à quopiam sit animadversa, quæ corpori humano notabile aliquod damnum inferre queat; modo dextre à Medico dogmatico, debita dosi, legitimo tempore adhibeatur, juxta artis regulas, vix aliquid sinistri inde timeri poterit. Nisi forte continuato usu interno ventriculi tonum quadantenus labefactare possit, ventriculus enim monito Wedelii *Amœn. Mat. Med. l.* 1. *s.* 3. *c.* 6. *p.* 164. humectari desiderat, non laxari, nam eodem monente, quæcunque medicamenta alias bona vel optima adhibeantur, videndum est, quomodo se habeant erga ventriculum, ne continuato usu actioni ejus naturalissimæ noceant ullo modo, cui tamen rei, si quid in Chamomilla timendum esset, Medicus peritus facile stomachicis aromaticis & adstringendo ventriculi tonum roborantibus prospiciet.

XLV. Superius quoque dictum fuit usum internum à quibusdam respui ob odorem balneatorium & saporem ingratum, cui rei Medicus quoque obviam procedet, ut facilius & minori cum aversione assumatur, si aliis suavioribus & gratioribus additis gratiam aliquam medicamento conciliare studeat. Supra autem audivimus, quod abortum quoq;

provocare queat, uti verò effectus certitudinem adhuc in dubio relinquimus, tamen Medicus circa gravidarum curationem ita se gerat, cum Medicina sit sanandi non nocendi scientia, ne ipsius culpa abortus insequatur, semperque in animo suo illud inscriptum habeat:

ita cures, ut non noceas.

XLVI Antequam tractationem nostram finiamus, etiam aliquid de fraudibus impostorum addendum esse videtur, cujus rei mentionem facit Anselm. Boëtius de Boodt *de lapid. & Gemm. l. 2. c. 43.* ubi de Sapphiro agit: Novi, inquit, quendam, qui cum magni à Magnatibus fieret, multis in Bohemia pro carissimo pretio pro Sapphiri oleo, obtruserat Chamomillæ oleum, id enim si certo modo destilletur, oleum præbet Sapphiro omni colore pulchrius, sed neque hoc sincerum est oleum Chamomillæ, sed alterius rei; floribus Chamomillæ adjungunt oleum album seu spiritum therebinthinæ, ac satis magnam portionem salis ammoniaci, hanc mixturam vesicæ cupreæ indunt, huicque aq. communem addunt, deinde exstillant aquam & oleum prorsus vulgari modo, aqua exstillata ol. in superficie sua, Sapphiro colore simile continet, id ol. therebinthinæ Chamæmelino mixtum, sed color à sale armoniaco est, qui ex ære exsugens colorem eum oleo indidit, hæc Boëtius. Ex hisce videmus temeritatem talium impostorum, & Medicinæ carcinomatum, qui quidvis audent, ut suis dolis & nequitia pecuniam corradant, & homines credulos argento emungant.

XLXII. Hisce jam claudimus nostram de Chamomilla tractationem, & cum temporis angustia accuratiorem elaborationem prohibuerit, rogamus æquum Lectorem, cum primæ tantum lineæ hic fere ductæ sint, ut tenuem hunc laborem in meliorem interpretetur partem. In cujus verò nomine incepimus, in ejusdem quoque finiemus, DEUM T. O. M. ardentibus precibus devotè orantes, velit sua gratia nobis inposterum ulterius adesse, quo conatus nostri & labores tandem ex ejus benedictione exoptatum sortiantur finem.

)o(

Ad Nobilißimum Dominum Candidatum

GRatulor eximiæ, *Schæffer*, Virtutis Amator,
Et fidum noſtræ pectus amicitiæ.
Pulpita dum reſonare facis, dumq; inſtruis aures,
Ut ſtudiis dudum debita ſerta feras.
Quam tractas, mira eſt & certè nobilis herba,
Fert laurum, fructum quæ ferat ulla parem?

A. C. Rehfeld, J. U. Lic.

Ad Nobiliſſ. Dn. Candidatum de Chamomilla diſſerentem.

SI mihi, dum ſpiro, dexter riſiſſet Apollo,
Carmina nunc legeres non peritura Tibi.
Nunc quoniam modico ſpatiatur Muſa meatu,
Accipe lentigradæ munera parva Deæ.
Non eſt, Ingenium ut variis indulgeat herbis,
Cui cura eſt, homines mente valere piâ.
Interea Tua facta probo, Tibi proſpera dico,
Sors Tibi præclarum læta ſecundet opus.
Ut verum fiat, ſpacium ſi conſpicor Herbæ:
Maxima de nihilo naſcitur Hiſtoria.

Votum ad integerrimum Amicum
J. G. Rôedereri, Miniſtri
Verbi div. in Fürdenheim.

Quam

QUam Tibi Vox dulcis, notum: Te ſuavia docta
Nunc etiam è cathedra poſſe docere, doces.
Corde manuque applaudo: Deus pia vota ſecundet,
Votivo populus quæ dabit ore Tibi!

Sic gratulatur
Johannes Spielmann,
Argent.

VErgib mir ſüſſer Freund/ wann ich in dieſen Zeilen
Auff dein verdientes Lob ein Körngen Weyrauch ſtreu.
Dann will mir der Parnaß gleich nicht die Feder feilen/
So glaube/ daß es doch ein reines Opfer ſey.
Was die CAMILLEN ſeind/ und wie ſie ſeyn zu brauchen/
Wird nach der Würd allein von denen außgeführt/
Die in der Compagnie der Æſculapen rauchen/
Gnug/ daß dein Mund davon jetzt gleichwohl diſputirt.
Indeſſen wünſch ich dir das Glück zu einem Sclaven/
Die Flora ſchreibt dich ſchon für einen Meiſter ein.
Dein Ruhm ſoll nimmermehr auff meiner Zung erſchlaffen/
Würd gleich kein Herba mehr im Kräuter Viertel ſeyn.

Gratulatio ad Amicum ſuaviſſimum
J. F. Schuſteri.

VErſtatte/ daß ich dir zu deinen Lorbeern ſinge/
Vnd deine gute Sach mit ſchlimmen Reimen ehr.
Wer etwas edlers will/ alß was ich jetzund bringe/
Der ſteh vor deinen Stuhl und gebe dir Gehör.
Die Pflantz wovon du ſchreibſt hat auſſen kleine Gaben/
Doch innen würckt die Krafft auß einem jeden Blatt.
Wohl dem der ſich nicht müht der Augen Gunſt zu haben/
Wann ſein geheimes Theil deß Geiſtes Abſcheu hat.

Mit dieſem Wenigen wolte dem Hrn. Candidaten
auffwarten

J. H. Kopp.
Pharm. Br. Pr.

